NUTQ BUZILISHI BO'LGAN BOLALARDA O'YIN TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA SHAXSLARARO MUNOSABATLARNI RIVOJLANTIRISHNING TUZATISH QIYMATI

CHDPU Maxsus pedagogika: surdotarjimonlik
faoliyati yo'nalishi 3-bosqich talabalari
Tajimuratov Amangegldi Asad ogli
Raxmatova Gavhar Xolto‘ra qizi
Boribayeva Umida Atabek qizi
Mo‘minova Guzal Saydaxmatovna
Ilmiy rahbar: **Ibadullayeva Sharofat Nurullayevna**
sharofatibadullayeva1984@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur ishda nutq buzilishi bo‘lgan bolalarda o‘yin texnologiyalari yordamida shaxslararo munosabatlarni rivojlantirish masalasi yoritilgan. O‘yin faoliyati bolalarning muloqot ko‘nikmalarini shakllantirish, tengdoshlari bilan o‘zaro aloqani yaxshilash va ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishda muhim vosita sifatida tahlil qilingan. Shuningdek, o‘yin texnologiyalarining korreksion ahamiyati va ularning bolalar shaxsiy hamda ijtimoiy rivojiga ta’siri ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: nutq buzilishi, o‘yin texnologiyalari, shaxslararo munosabat, muloqot, ijtimoiylashuv, korreksiya.

Аннотация: В данной работе рассматривается развитие межличностных отношений у детей с речевыми нарушениями с использованием игровых технологий. Игровая деятельность анализируется как важное средство формирования коммуникативных навыков, улучшения взаимодействия со сверстниками и социальной адаптации. Также раскрывается коррекционное значение игровых технологий и их влияние на личностное и социальное развитие детей.

Ключевые слова: речевые нарушения, игровые технологии, межличностные отношения, коммуникация, социализация, коррекция.

Annotation: This work examines the development of interpersonal relationships in children with speech disorders through the use of game technologies. Play activities are analyzed as an important tool for developing communication skills, improving peer interaction, and enhancing social adaptation. The corrective value of game technologies and their impact on children’s personal and social development are also discussed.

Keywords: speech disorders, game technologies, interpersonal relationships, communication, socialization, correction.

Kirish

Bugungi kunda nutq buzilishi bo‘lgan bolalarni ijtimoiy hayotga moslashtirish va ularning shaxslararo munosabatlarini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammolardan biridir. Nutqdagi kamchiliklar bolalarning muloqot qilishiga, tengdoshlari bilan o‘zaro aloqalariga va o‘z

fikrini erkin ifodalashiga to‘sqinlik qiladi. Shu sababli, zamonaviy logopedik va pedagogik amaliyotda o‘yin texnologiyalaridan foydalanish samarali korreksion vosita sifatida katta ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Shaxslararo munosabatlar — bu bolalarning atrofdagilar bilan muloqot qilish, hamkorlikda ishlash, o‘z fikrini bildirish va boshqalarni tushunish jarayonidir. Nutq buzilishi mavjud bolalarda bu jarayon ko‘pincha cheklangan bo‘lib, ular muloqotdan qochish, tortinchoqlik va ijtimoiy faollikning pastligi kabi holatlar bilan ajralib turadi.O‘yin texnologiyalari bu muammoni bartaraf etishda eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. O‘yin bolalar uchun tabiiy faoliyat turi bo‘lib, ular orqali bola majburlovsiz ravishda muloqotga kirishadi va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi.

O‘yin jarayonida bola:

- tengdoshlari bilan muloqot qiladi
- o‘z fikrini bildirishni o‘rganadi
- navbat kutish va qoidalarga rioya qilishni anglaydi
- hamkorlikda ishlash ko‘nikmasini shakllantiradi

Masalan, jamoaviy o‘yinlar (“Rol o‘yinlari”, “Topshiriqni birgalikda bajarish”, “Kim tez topadi?”) bolalarda muloqotga kirishish ehtiyojini oshiradi va ularni ijtimoiy faollikka undaydi.

Nutq — bu ijtimoiy aloqa vositasidir. Nutq buzilishi bo‘lgan bolalarda muloqot cheklanganligi sababli, shaxslararo munosabatlar ham sust rivojlanadi. O‘yin texnologiyalari esa nutqni tabiiy muhitda rivojlantirib, bolani muloqotga faol jalb etadi. Natijada:

- nutqiy faollik oshadi
- kommunikativ kompetensiya shakllanadi
- ijtimoiy moslashuv yaxshilanadi

O‘yinlar bolada ijobiy emotsional muhit yaratadi. Nutq buzilishi bo‘lgan bolalarda ko‘pincha ishonchsizlik va chekinish holatlari kuzatiladi. O‘yin jarayonida esa bola muvaffaqiyat hissini boshdan kechiradi, o‘ziga ishonchi ortadi va muloqotga bo‘lgan qiziqishi kuchayadi.

O‘yin texnologiyalarining tuzatish (korreksion) qiymati quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

- shaxslararo muloqotni rivojlantiradi
- kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantiradi
- ijtimoiy faollikni oshiradi
- nutqiy to‘siqlarni kamaytiradi
- emotsional barqarorlikni mustahkamlaydi

- jamoada ishlash ko‘nikmasini rivojlantiradi

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o‘yin texnologiyalaridan foydalanish nutq buzilishi bo‘lgan bolalarda shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishda yuqori korreksion ahamiyatga ega. O‘yin jarayoni bolalarning muloqotga kirishish faolligini oshiradi, tengdoshlari bilan hamkorlik qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi hamda ijtimoiy moslashuvni yengillashtiradi.Shuningdek, o‘yinlar bolalarda o‘z fikrini erkin ifodalash, boshqalarni tinglash va jamoada ishlash kabi muhim kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantiradi. Natijada ularning shaxslararo munosabatlari yaxshilanadi va jamiyatga moslashuvi osonlashadi.Umuman olganda, o‘yin texnologiyalarini logopedik jarayonda tizimli qo‘llash nutq buzilishi bo‘lgan bolalarning nafaqat nutqiy, balki ijtimoiy rivojlanishida ham muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. З.М. Ахмедова, М.Ю. Аюпова, М.П. Ҳамидова “Логопедик ўйин” (дарслик) «Файласуфлар» нашриёти Тошкент — 2023
2. Герасимова А., Кузнецова В. Школа раннего развития. С-Петербург, Москва, 2023.
3. Джеки Силберг. 300 трёхминутных развивающих игр для детей от 2 до 5 лет. Минск, 2025.
4. Мўминова Л.Р., Нуркелдиева Д.А. 5-7 ёшли болаларнинг мактаб таълимига тайёрлигини текшириш дастури. Тошкент.
5. Нуркелдиева Д.А., Чичерина Я.Е. Илк мактабгача ва кичик мактаб ёшидаги болаларни психологик, педагогик ва логопедик текшириш. Методик қўлланма. Т.: Янги аср авлоди, 2017 й.
6. Скворцова И.В. Логопедические игры. 2024. С-Петербург.

References

1. Axmedova, Z. M., Ayupova, M. Yu., & Hamidova, M. P. (2023). *Speech Therapy Games* (textbook). “Faylasuflar” Publishing House, Tashkent.
2. Gerasimova, A., & Kuznetsova, V. (2023). *School of Early Development.* Saint Petersburg, Moscow.
3. Silberg, Jackie. (2025). *300 Three-Minute Educational Games for Children Aged 2 to 5.* Minsk.
4. Muminova, L. R., & Nurkeldiyeva, D. A. *Program for Assessing School Readiness of Children Aged 5–7.* Tashkent.
5. Nurkeldiyeva, D. A., & Chicherina, Ya. E. (2017). *Psychological, Pedagogical and Speech Therapy Assessment of Early Preschool and Primary School-Age Children.* Methodological guide. Tashkent: Yangi Asr Avlodi.
6. Skvortsova, I. V. (2024). *Speech Therapy Games.* Saint Petersburg.